GENERALINIO ADVOKATO
PRIIT PIKAMÄE IŠVADA,
pateikta 2023 m. sausio 12 d.[1]

Byla C-608/21

Baudžiamoji byla
XN
prieš
Politseyski organ pri 02 RU SDVR

(*Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Teisė į informaciją baudžiamajame procese – Direktyva 2012/13/ES – Teisė būti informuotam apie pareikštus kaltinimus – 6 straipsnio 2 dalis – Įtariamojo ar kaltinamojo informavimas apie sprendimo dėl sulaikymo priežastis – Terminas – Turinys“

1. „Kaip aš galiu būti areštuotas? Ir dar šitaip?“ „Ir vėl tamsta pradedi, – tarė sargybinis, mirkydamas sviestu apteptą duonos riekutę į indelį su medum. – Į tokius klausimus mes neatsakinėjam“[2]. Šioje garsaus Prahos rašytojo Franco Kafkos romano „Procesas“ pirmo skyriaus ištraukoje vaizduojama fiktyvios teisinės valstybės valdoma visuomenė, kurioje valdžia gali atimti iš žmogaus laisvę, nepranešdama jam apie tokio sprendimo priežastis. Per visą šį pasakojimą K. bando išsiaiškinti, kodėl jis buvo suimtas (ir vėliau nuteistas), tačiau nesėkmingai.

2. Vietoje tokių tyrimo procedūros ekscesų, kuriuos įsivaizdavo F. Kafka, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas Direktyvos 2012/13/ES[3] 6 straipsnio 2 dalyje kodifikavo įtariamųjų ar kaltinamųjų, suimtų ar sulaikytų, teisę būti informuotiems apie jų laisvės atėmimo priežastis. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija) prašo Teisingumo Teismo išaiškinti šią nuostatą ir patikslinti, kuriuo momentu turi būti pranešta apie šias priežastis ir koks turi būti tokio pranešimo turinys.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] Kafka, F., *Le procès*, Gallimard, Paris, 1962 [Francas Kafka, Procesas, Pilis, novelės, Vilnius: Vaga, 1994].

[3] 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3. Šiai bylai svarbios nuostatos: Direktyvos 2012/13 10, 14 ir 28 konstatuojamosios dalys, šios direktyvos 1, 2, 3, 4 ir 6 straipsniai ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 6 straipsnis.

Bulgarijos teisė

4. Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos *Zakon za ministerstvoto na vatreshnite raboti* (Vidaus reikalų ministerijos įstatymas) (DV, Nr. 53, 2014 m. birželio 27 d.) 72 straipsnyje numatyta:

„(1) Policijos pareigūnai gali sulaikyti asmenį:

1) dėl kurio yra įrodymų, kad jis padarė nusikalstamą veiką.

<…>

(4) Sulaikytas asmuo turi teisę ginčyti sulaikymo teisėtumą policijos įstaigos buveinės vietos *Rayonen sad* [(apylinkės teismas)]. Teismas priima sprendimą dėl skundo nedelsdamas, o dėl jo sprendimo *Administrativnoprotsesualen kodeks* [(Administracinio proceso kodeksas) (DV, Nr. 30, 2006 m. balandžio 11 d.)] numatyta tvarka gali būti paduotas kasacinis skundas atitinkamam *Administrativen sad* [(administracinis teismas, Bulgarija)].

(5) Nuo sulaikymo momento asmuo turi teisę į advokatą, taip pat į tai, kad jam būtų paaiškinta jo teisė atsisakyti advokato ir tokio atsisakymo pasekmės, taip pat jo teisė atsisakyti duoti parodymus, kai sulaikymas grindžiamas 1 dalies 1 punktu.

<…>“

5. Pagal šio įstatymo 73 straipsnį asmeniui, sulaikytam šio įstatymo 72 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose numatytomis sąlygomis, negali būti apribotos kitos teisės, išskyrus teisę laisvai judėti. Šiuo atveju sulaikymo trukmė negali viršyti 24 valandų.

6. Vidaus reikalų ministerijos įstatymo 74 straipsnyje nustatyta:

„(1) Dėl 72 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų išduodamas rašytinis nutarimas [(*zapoved*)] dėl sulaikymo.

(2) 1 dalyje minėtame nutarime turi būti nurodyta:

1) nutarimą priėmusio policijos pareigūno pavardė, pareigos ir darbo vieta;

2) faktiniai ir teisiniai sulaikymo pagrindai;

3) sulaikyto asmens tapatybės duomenys;

4) sulaikymo data ir laikas;

5) 73 straipsnyje nurodyto asmens teisių apribojimas;

6) šio asmens teisė:

a) ginčyti sulaikymo teisėtumą teisme;

b) turėti advokatą nuo sulaikymo momento;

<…>

(3) Sulaikytas asmuo turi užpildyti pareiškimą, kuriame nurodyta, kad jam buvo pranešta apie jo teises, taip pat išreikštas jo ketinimas pasinaudoti 2 dalies 6 punkto b–f papunkčiuose jam suteiktomis teisėmis arba jomis nesinaudoti. Nutarimą pasirašo policijos pareigūnas ir sulaikytas asmuo.

(4) Jeigu sulaikytas asmuo atsisako arba negali pasirašyti nutarimo, tai patvirtinama liudytojo parašu.

<…>

(6) Nutarimo kopija perduodama sulaikytam asmeniui pasirašytinai.“

7. Pagal *Zakon za administrativnite narushenia i nakazania* (Įstatymas dėl administracinių nusižengimų ir nuobaudų) (DV, Nr. 92, 1968 m. lapkričio 28 d.) 22 straipsnį administracinės prievartos priemonės gali būti taikomos siekiant užkirsti kelią administraciniams nusižengimams ir juos nutraukti, taip pat siekiant išvengti jų žalingų pasekmių ir jas pašalinti.

8. Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos Administracinio proceso kodekso 21 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Individualus administracinis aktas – tai administracinės valdžios institucijos ar kitos pagal įstatymus įgaliotos įstaigos ar tarnybos, viešosios valdžios funkcijas atliekančių asmenų ir viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų valios išraiška, išreikšta aiškiai, veiksmais ar neveikimu, sukurianti teises ar pareigas arba tiesiogiai daranti įtaką tam tikrų piliečių ar organizacijų teisėms, laisvėms ar teisėtiems interesams, taip pat atsisakymas priimti tokį aktą.“

9. Šio kodekso 145 straipsnyje numatyta:

„(1) Dėl administracinių aktų atitikties įstatymams gali būti pareikštas ieškinys teisme.

(2) Aktai, dėl kurių galima pareikšti ieškinį:

1) pradinis individualus administracinis aktas, įskaitant atsisakymą priimti tokį aktą;

<…>“

10. Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 1963 m. gruodžio 28 d. *Ukaz no904 za borba s drebnoto khuliganstvo* (Dekretas Nr. 904 dėl kovos su smulkiu chuliganizmu) 1 straipsnyje nustatyta:

„(1) Už smulkaus chuliganizmo veiksmus, kuriuos atliko šešiolikos metų sulaukęs asmuo, baudžiama šiomis administracinėmis nuobaudomis:

1) areštas iki penkiolikos dienų Vidaus reikalų ministerijos įstaigoje;

2) 100–500 Bulgarijos levų (BGN) [(apie 51–256 EUR)] bauda.

(2) Pagal šį dekretą „smulkus chuliganizmas“ suprantamas kaip orumą žeminantis elgesys, pasireiškiantis keiksmažodžių, įžeidimų ar kitų necenzūrinių žodžių vartojimu viešoje vietoje, kelių žmonių akivaizdoje, elgesiu ir veiksmais, įžeidžiančiais piliečius, valdžios institucijas ar bendruomenę, kivirčais, savavališkais ar panašiais veiksmais, dėl kurių sutrikdoma viešoji tvarka ar rimtis, tačiau kurie dėl nedidelio pavojaus visuomenei nesudaro nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 325 straipsnyje, sudėties.“

Faktinės ginčo aplinkybės, procesas pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

11. RK, kuris yra Sofijos miesto (Bulgarija) 2-osios apylinkės policijos komisariato pareigūnas, 2020 m. rugsėjo 2 d. priėmė nutarimą taikyti administracinę prievartos priemonę – remiantis įtarimu dėl nusikalstamos veikos padarymo sulaikyti XN iki 24 valandų laikotarpiui, skaičiuojant nuo 2020 m. rugsėjo 2 d. 11 val. 20 min.

12. Minėtame nutarime, pasirašytame policijos pareigūno RK, nurodyti tokie XN sulaikymo pagrindai: „[Vidaus reikalų ministerijos įstatymo] 72 straipsnio 1 dalies 1 punktas“ ir „viešosios tvarkos trikdymas“. Kitoje nutarimo pusėje nurodyta, kad XN buvo paleistas 2020 m. rugsėjo 3 d. 11 val. 10 min. ir tai patvirtinta jo parašu. Iškart po XN sulaikymo buvo atlikta jo asmens krata, surašant protokolą, ir jam buvo pateiktas pareiškimas, kurį reikėjo užpildyti ir kuriame buvo išdėstytos jo teisės pagal Vidaus reikalų ministerijos įstatymo 72, 73 ir 74 straipsnius.

13. 2020 m. rugsėjo 3 d. *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, gavo XN ieškinį, pareikštą ginčijant nutarimo dėl sulaikymo teisėtumą.

14. Nagrinėjant su šiuo ieškiniu susijusią bylos medžiagą, buvo pateiktos rašytinės 2020 m. rugsėjo 2, 3 ir 4 d. policijos pareigūnų ataskaitos, jose teigiama, kad 2020 m. rugsėjo 2 d. apie 11 val. 20 min. XN, dalyvaudamas protesto akcijoje Sofijos miesto teritorijoje prieš Nacionalinės asamblėjos pastatą, bandė prasiveržti pro policijos užkardą, rankomis ir kojomis daužė policijos pareigūnų skydus ir laidė jiems ciniškas replikas, todėl buvo būtina jį sulaikyti. Nėra įrodymų, kad rugsėjo 2 ir 3 d. policijos pareigūnų rašytinės ataskaitos buvo pateiktos XN susipažinti jo sulaikymo momentu.

15. 2020 m. rugsėjo 2 d. savo rašytinėse pastabose XN nurodė, kad dalyvavo protesto akcijose ir kad, kilus įtampai, minia jį nustūmė prie policijos užkardos, paskui jis buvo suimtas Vidaus reikalų ministerijos pareigūnų, kurie panaudojo prieš jį neteisėtą fizinį smurtą. Jis neigė pažeidęs viešąją tvarką.

16. Prie bylos medžiagos buvo pridėti 2020 m. rugsėjo 2 d. medicininiai dokumentai, iš kurių matyti, kad gydytojui specialistui atlikus apžiūrą buvo nustatyta, jog XN turėjo atvirą žaizdą ant akies voko ir aplink akį.

17. 2020 m. rugsėjo 8 d. Sofijos apylinkės prokuratūros prokuroro nurodymu šio miesto 2-osios apylinkės policijos komisariato pareigūnas parengė rašytinę ataskaitą dėl XN, joje buvo konstatuoti smulkaus chuliganizmo veiksmai, ir pateikė ją nagrinėti *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas); šioje ataskaitoje buvo teigiama, jog XN padarė administracinį nusižengimą pagal Dekreto Nr. 904 dėl kovos su smulkiu chuliganizmu 1 straipsnio 2 dalį. *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas) priimtu rugsėjo 8 d. sprendimu XN buvo pripažintas nekaltu ir išteisintas, nes nebuvo įrodytas įtariamas administracinis nusižengimas. Šis teismo sprendimas yra galutinis.

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagrindinėje byloje jis turi išnagrinėti, ar yra teisėtas policijos pareigūno priimtas nutarimas, kuriuo buvo nurodyta faktiškai sulaikyti XN ne ilgesniam kaip 24 valandų laikotarpiui remiantis įtarimu dėl nusikalstamos veikos padarymo.

19. Jis patikslina, jog toks sulaikymas, skiriamas piliečiams, dėl kurių yra įrodymų, kad jie padarė nusikalstamą veiką, yra administracinė prievartos priemonė, kaip tai suprantama pagal Įstatymo dėl administracinių nusižengimų ir nuobaudų 22 straipsnį, kuri yra individualaus administracinio akto pobūdžio ir kuria siekiama neleisti atitinkamam asmeniui pabėgti arba padaryti nusikalstamą veiką.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal Vidaus reikalų ministerijos įstatymo 74 straipsnio 2 dalį faktinių ir teisinių sulaikymo pagrindų nurodymas yra pagrindinis policijos pareigūno nutarimui keliamas reikalavimas. Šiuo klausimu *Varhoven administrativen sad* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Bulgarija) taikė tikslinantį šios nuostatos aiškinimą, nusprendęs, kad leidžiama pateikti šią informaciją ne rašytiniame dokumente, kuriuo nurodyta sulaikyti asmenį, o kituose lydimuosiuose dokumentuose (ankstesniuose ir vėlesniuose), net jei pastarieji nebuvo pateikti atitinkamam asmeniui jo judėjimo laisvės apribojimo momentu. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ši jurisprudencija, kuria paskui vadovavosi žemesnės instancijos nacionaliniai teismai, neatitinka nei 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 5 straipsnio 1 dalies c punkto, kaip jį aiškina Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT), nei Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalies, nei šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalies.

21. Iš tiesų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, reikia atsižvelgti į tai, kad Direktyvos 2012/13 7 straipsnyje įtvirtinta asmenų, turinčių „įtariamųjų“ statusą, teisė susipažinti su bylos medžiaga nebuvo perkelta į Bulgarijos teisę, todėl šiems asmenims ji neužtikrinama. Pagal Baudžiamojo proceso kodeksą tokia galimybė susipažinti su bylos medžiaga garantuojama tik „kaltinamiems“ asmenims. Taigi, nepateikiant konkrečios informacijos apie faktinius ir teisinius sulaikymo pagrindus ir atsižvelgiant į tai, kad neužtikrinama jo teisė susipažinti su bylos medžiaga, kurioje nurodyti šie pagrindai, iš asmens, įtariamo padarius nusikalstamą veiką, atimama galimybė tinkamai ir veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą ir užginčyti akto, kuriuo nurodyta jį sulaikyti, teisėtumą teisme.

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, kokius aspektus turi apimti informacija apie nusikalstamą elgesį, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2012/13 6 straipsnį, kuriuo įtariamas suimtas asmuo.

23. Šiomis aplinkybėmis *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2012/13] 8 straipsnio 1 dalis, siejama su [šios direktyvos] 6 straipsnio 2 dalimi, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės normos, kurios, remiantis suformuota jurisprudencija, atitinkamoje [Sąjungos] valstybėje narėje yra taikomos patikslintos ir pagal kurias informaciją apie įtariamo asmens suėmimo pagrindus, įskaitant informaciją apie nusikalstamą veiką, kurios įvykdymu jis yra įtariamas, yra leidžiama nurodyti ne rašytiniame nutarime sulaikyti asmenį, o kituose lydimuosiuose (ankstesniuose arba vėlesniuose) dokumentuose, kurie nėra pateikiami nedelsiant ir apie kuriuos asmuo gali sužinoti vėliau teisme, jeigu apskundžia sulaikymo teisėtumą?

2. Ar [Direktyvos 2012/13] 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pateikiant informaciją apie nusikalstamą veiką, kurios įvykdymu suimtas asmuo yra įtariamas, privaloma nurodyti veikos įvykdymo laiką, vietą, būdą, konkretų asmens dalyvavimą ją vykdant ir iš to išplaukiantį baudžiamąjį vertinimą tam, kad būtų užtikrintas veiksmingas naudojimasis teise į gynybą?“

Analizė

Dėl Direktyvos 2012/13 taikymo

24. Pirmiausia reikia išspręsti klausimą, susijusį su Direktyvos 2012/13 taikymu šioje byloje.

25. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Bulgarijos teisę sulaikymas Vidaus reikalų ministerijos įstatymo 72 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu yra administracinė prievartos priemonė, turinti individualaus administracinio akto pobūdį, o tai gali leisti manyti, kad procesas pagrindinėje byloje turi būti kvalifikuojamas kaip administracinis, todėl jis nepatenka į Direktyvos 2012/13 taikymo sritį.

26. Kaip nurodyta šios direktyvos 1 straipsnyje, ja nustatomos taisyklės, susijusios su įtariamųjų ar kaltinamųjų teise į informaciją apie jų teises baudžiamajame procese ir apie jiems pareikštus kaltinimus. Kadangi neabejoju, jog suimant ir skiriant sulaikymą XN neišvengiamai buvo pranešta, kad policijos pareigūnai laiko jį įtariamuoju[4], trumpai aptarsiu klausimą, ar procesas, dėl kurio pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, yra „baudžiamasis procesas“, kaip jis suprantamas pagal minėtą straipsnį, todėl šioje byloje turi būti taikoma Direktyva 2012/13.

27. Šiuo klausimu pažymiu, kad, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, sulaikymas pagal Bulgarijos teisės aktus taikomas piliečiams, dėl kurių yra įrodymų, kad jie padarė nusikalstamą veiką. Kadangi atitinkamo asmens atsakomybė baudžiamajame procese

[4] Pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta aplinkybė, jog Bulgarijos teisėje nėra žinoma sąvoka „įtariamasis“, negali sukelti abejonių šiuo klausimu, nes tai neginčytinai yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kuri pagal apibrėžtį nepriklauso nuo nacionalinio kvalifikavimo.

nagrinėjama atskirai, sulaikymas gali būti skiriamas tik tuo atveju, jei yra informacijos, rodančios, kad padaryta nusikalstama veika, ir pagrindžiančios įtarimą, kad šis asmuo greičiausiai gali būti prie jos prisidėjęs.

28. Be to, reikia konstatuoti, kad pagal Direktyvos 2012/13 14 konstatuojamąją dalį ši direktyva grindžiama Chartijoje, ypač jos 6, 47 ir 48 straipsniuose, nustatytomis teisėmis, remiantis EŽTK 5 ir 6 straipsniais, kaip juos išaiškino EŽTT, ir kad šioje direktyvoje vartojamas terminas „kaltinimas“ skirtas aprašyti tai pačiai koncepcijai kaip ir terminas „kaltinimas“, vartojamas EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje [5].

29. Kaip Europos Komisija pabrėžia savo rašytinėse pastabose, Sprendime *IS (Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėtumas)* [6] Teisingumo Teismas jau patvirtino, kad Direktyva 2012/13 suteiktos teisės taikomos suimtam ar sulaikytam įtariamajam, ir priminė EŽTT jurisprudenciją dėl garantijų, kylančių iš EŽTK 6 straipsnio baudžiamosios teisės aspekto, taikymo – pagal šią jurisprudenciją „baudžiamasis kaltinimas“ yra tuomet, kai kompetentingos valdžios institucijos oficialiai apkaltina asmenį arba kai jų veiksmai, susiję su įtarimais dėl šio asmens, turi svarbių padarinių jo padėčiai. Taigi toks asmuo, kaip XN šioje byloje, kuris buvo suimtas (arba sulaikytas) įtariant jį padarius nusikalstamą veiką, gali būti laikomas „kaltinamu nusikaltimo padarymu“ ir turi teisę į EŽTK 6 straipsnyje garantuojamą apsaugą [7].

30. Darytina išvada, kad Direktyva 2012/13 taikytina pagrindinėje byloje.

Dėl esmės

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

31. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2012/13 8 straipsnio 1 dalį, siejamą su šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalimi, reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, taikomos remiantis atitinkamoje valstybėje narėje suformuota jurisprudencija, pagal kurias įtariamojo ar kaltinamojo sulaikymo priežastys nebūtinai turi būti nurodytos rašytiniame akte dėl sulaikymo, bet gali būti pateiktos ir kituose dokumentuose, su kuriais atitinkamas asmuo galės susipažinti tik tuo atveju, jei pareikš ieškinį teisme, ginčydamas šio akto teisėtumą.

32. Prieš pradedant analizę reikia priminti, jog pagal šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad įtariamiesiems ar kaltinamiesiems pagal minėtos direktyvos 3 ir 6 straipsnius pateikta informacija būtų registruojama laikantis atitinkamos valstybės narės teisėje nurodytos registravimo tvarkos. Tačiau, mano nuomone, iš bylos medžiagos nematyti, kad šios nuostatos aiškinimas būtų kaip nors svarbus atsakant į šį klausimą. Taigi manau, kad būsimame sprendime Teisingumo Teismas turėtų jį performuluoti, remdamasis tik Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalimi.

[5] Pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, „[k]ai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per kuo trumpiausią laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas“.

[6] 2021 m. lapkričio 23 d. sprendimas (C-564/19, EU:C:2021:949, 121 punktas).

[7] 2017 m. gegužės 12 d. EŽTT sprendimas *Simeonovi prieš Bulgariją* (CE:ECHR:2017:0512JUD002198004, 110 ir 111 punktai).

33. Nustatant bendras minimalias taisykles, reglamentuojančias teisę į informaciją baudžiamosiose bylose, Direktyva 2012/13 siekiama sustiprinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą jų baudžiamojo teisingumo sistemomis [8]. Šios direktyvos 1 straipsnyje nurodyta, kaip pažymėta pirma, kad joje nustatomos taisyklės, susijusios su įtariamųjų ar kaltinamųjų teise į informaciją apie jų teises baudžiamajame procese ir apie jiems pareikštus kaltinimus.

34. Kaip Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs [9], iš kartu aiškinamų Direktyvos 2012/13 3 ir 6 straipsnių matyti, kad šios direktyvos 1 straipsnyje nurodyta teisė apima bent jau dvi skirtingas teises. Pirma, pagal minėtos direktyvos 3 straipsnį įtariamieji ar kaltinamieji turi būti informuoti bent apie tam tikras procesines teises, t. y. teisę turėti advokatą, teisę gauti nemokamas teisines konsultacijas ir tokių konsultacijų gavimo sąlygas, teisę būti informuotam apie kaltinimus, teisę į vertimą žodžiu ir raštu, taip pat teisę tylėti. Jeigu įtariamieji arba kaltinamieji yra suimti arba sulaikyti, pagal Direktyvos 2012/13 4 straipsnį valstybės narės įpareigotos jiems pateikti rašytinį pranešimą apie teises, kuriame turi būti išvardytos ir tam tikros papildomos procesinės teisės. Antra, tos direktyvos 6 straipsnyje nustatytos taisyklės, taikomos teisei į informaciją apie kaltinimus.

35. Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalyje, dėl kurios pateiktas nagrinėjamas prejudicinis klausimas, įtvirtinta taisyklė, kad suimti ar sulaikyti įtariamieji arba kaltinamieji turi būti informuoti apie jų suėmimo ar sulaikymo priežastis, įskaitant nusikalstamą veiką, kurios padarymu jie yra įtariami arba kaltinami.

36. Konkretus šios nuostatos tikslas – suteikti atitinkamiems asmenims galimybę ginčyti jų laisvės atėmimo teisėtumą ir taip apsisaugoti nuo savavališko suėmimo ar sulaikymo. Tai kyla iš EŽTT jurisprudencijos.

37. Šiuo klausimu norėčiau priminti, kad Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama laisvės atėmimo teisėtumo sąlyga, todėl jos aiškinimas būtinai turi būti grindžiamas Chartijos 6 straipsniu, susijusiu su teise į laisvę ir saugumą. Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatytą vienodo aiškinimo išlygą joje įtvirtintoms teisėms turi būti suteikiama tokia pati reikšmė ir taikymo sritis kaip ir EŽTK 5 straipsnyje numatytoms teisėms. EŽTT nuosekliai laikosi nuomonės, kad pareiga pateikti informaciją, nustatyta kompetentingoms institucijoms pagal EŽTK 5 straipsnio 2 dalį [10], yra skirta suimtiems ar sulaikytiems asmenims suteikti teisę ginčyti teisme jų laisvės atėmimo teisėtumą pagal šios nuostatos 4 dalį [11].

38. Dėl momento, kada turi būti pateikta informacija apie suėmimo ar sulaikymo priežastis, akivaizdu, kad Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalies tekste nėra jokios nuorodos šiuo klausimu. Taigi reikia patikrinti, ar tokia nuoroda gali išplaukti iš sisteminio šios nuostatos aiškinimo, atsižvelgiant į tai, kaip ji susijusi su kitomis šiame 6 straipsnyje įtvirtintos teisinės sistemos sudedamosiomis dalimis.

39. Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, pagal kurią įtariamiesiems ar kaltinamiesiems turi būti nedelsiant suteikiama informacija apie nusikalstamą veiką, kurios įvykdymu jie yra įtariami arba kaltinami, ir ji turi būti tokia išsami, kiek tai yra būtina teisingam

[8] Žr. šios direktyvos 10 ir 14 konstatuojamąsias dalis.

[9] Be kita ko, žr. 2019 m. birželio 13 d. Sprendimą *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 42 ir 43 punktai).

[10] EŽTK 5 straipsnio 2 dalis suformuluota taip: „Kiekvienam sulaikytajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba pranešta, dėl ko jis sulaikytas ir kuo kaltinamas“.

[11] Tai yra jurisprudencija, formuojama nuo 1990 m. vasario 21 d. EŽTT sprendimo *van der Leer prieš Nyderlandus* (CE:ECHR:1990:0221JUD001150985, 28 punktas) priėmimo.

procesui ir veiksmingam naudojimuisi teise į gynybą užtikrinti. Šios direktyvos 28 konstatuojamojoje dalyje patikslinta, kad ši informacija suteikiama ne vėliau kaip prieš pirmąją oficialią apklausą policijoje. Šio straipsnio 3 dalyje numatyta, kad išsami informacija apie kaltinimą, įskaitant nusikalstamos veikos pobūdį ir teisinį kvalifikavimą bei kaltinamojo dalyvavimo vykdant tą nusikalstamą veiką pobūdį, turi būti pateikta ne vėliau kaip iki to laiko, kai teismas turi priimti sprendimą dėl kaltinimo pagrįstumo, o minėto straipsnio 4 dalyje numatyta, kad įtariamieji ar kaltinamieji turi būti nedelsiant informuoti apie bet kokius pateiktos informacijos pasikeitimus, kai tai yra būtina teisingam procesui užtikrinti.

40. Atsižvelgdamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimo dalyką, išnagrinėsiu Direktyvos 2012/13 6 straipsnio dviejų pirmųjų dalių sąsają.

41. Šios nuostatos 1 dalyje nustatyta *bendra* pareiga pateikti informaciją apie nusikalstamą veiką ir ši informacija turi būti pateikta nedelsiant, be to, ji turi būti pakankamai išsami, kad būtų užtikrintas teisingas procesas ir veiksmingas naudojimasis teise į gynybą. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta *papildoma* kompetentingų institucijų pareiga suėmimo ar sulaikymo atveju, kuri neapsiriboja vien informacijos, susijusios su nusikalstama veika, pateikimu, bet bendresne prasme apima suėmimą ar sulaikymą pagrindžiančias priežastis[12]. Todėl nenuostabu, kad pastarojoje dalyje nepaminėtas momentas, kada šioje nuostatoje nurodyta informacija turi būti pateikta įtariamajam ar kaltinamajam, nes 1 dalyje numatytas laiko kriterijus taikomas ir suėmimo ar sulaikymo atveju.

42. Taigi, atrodo, iš sisteminio aiškinimo matyti tik įpareigojimas kompetentingoms institucijoms pranešti atitinkamam asmeniui apie jo suėmimo ar sulaikymo priežastis taip greitai, kiek tai būtina, siekiant suteikti šiam asmeniui galimybę, jeigu jis mano esant reikalinga, ginčyti laisvės atėmimo teisėtumą, kad būtų leista veiksmingai pasinaudoti jo teise į gynybą ir užtikrintas teisingas procesas.

43. Toks pat aiškinimo rezultatas gaunamas atsižvelgiant į Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, kurioje įtvirtinta būtinybė užtikrinti Direktyvos 2012/13 6 straipsnio veiksmingumą ir patikslinta, kad, nors Direktyva 2012/13 nereglamentuoja tvarkos, pagal kurią įtariamajam ar kaltinamajam turi būti pateikta informacija apie kaltinimus, tokia tvarka negali pakenkti, be kita ko, šiame 6 straipsnyje nurodytam tikslui, t. y. sudaryti galimybę asmenims, įtariamiems arba kaltinamiems padarius nusikalstamą veiką, pasirengti gynybai ir užtikrinti teisingą bylos nagrinėjimą[13].

44. Iš esmės galima teigti, kad tik greitas tokios informacijos pateikimas laisvės atėmimo momentu arba netrukus po jo gali leisti suimtam ar sulaikytam asmeniui įvertinti savo galimybes veiksmingai užginčyti sulaikymo teisėtumą ir prireikus pareikšti atitinkamą ieškinį.

45. Priešingai, šis tikslas negalėtų būti pasiektas, jei informacija apie suėmimo ar sulaikymo priežastis būtų pateikta tik po to, kai atitinkamas asmuo pareiškė tokį ieškinį. Reikia konstatuoti, kad jei suimtas ar sulaikytas asmuo privalėtų ginčyti akto teisėtumą, kad galėtų susipažinti su šio

[12] Be to, man atrodo, kad tokį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2012/13 parengiamieji dokumentai, nes Komisijos pasiūlymo, po kurio buvo priimta ši direktyva, 6 straipsnio redakcijoje nebuvo numatyta tokios pareigos informuoti suimtus ar sulaikytus asmenis ir tik vėliau Parlamentas ją įtraukė į šios nuostatos tekstą. Žr. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos.../.../ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese pasiūlymą ir Pranešimą dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (COM(2010) 392 *final* – C7-0189/2010 – 2010/0215(COD)).

[13] Be kita ko, žr. 2021 m. lapkričio 23 d. Sprendimą *IS (Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėtumas)* (C-564/19, EU:C:2021:949, 128 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

akto pagrindais, jis neturėtų laiko nei įvertinti savo ieškinio sėkmės galimybių, nei atitinkamu atveju veiksmingai jo parengti. Taigi nepakanka, kad aptariamas priežastis būtų galima nustatyti iš teismo proceso bylos medžiagos [14].

46. Man atrodo, kad iki šio punkto pateiktą aiškinimą patvirtina EŽTT suformuota jurisprudencija, įtvirtinta Sprendime *van der Leer prieš Nyderlandus* [15], pagal kurią kiekvienas asmuo, turintis teisę prašyti, kad būtų skubiai priimtas sprendimas dėl jo sulaikymo teisėtumo, negali veiksmingai pasinaudoti šia teise, jeigu jis nėra *kuo skubiau* ir pakankamai informuotas apie priežastis, dėl kurių iš jo buvo atimta laisvė [16].

47. Suprasdamas, jog tikslus momentas, atitinkantis tokį „greitumo reikalavimą“, negali būti abstrakčiai nustatytas, EŽTT yra nurodęs, kad klausimas, ar apie tokias priežastis buvo pakankamai greitai pranešta suimtam ar sulaikytam asmeniui, priklauso nuo konkrečios bylos ypatumų.

48. Vis dėlto iš šios jurisprudencijos matyti, kad policijos pareigūnas, kuris suima asmenį (arba skiria sulaikymą), neprivalo nurodyti visų priežasčių *pačiu* suėmimo *momentu* [17]. Laiko apribojimai, išplaukiantys iš greitumo reikalavimo, laikomi įvykdytais, kai suimtam (ar sulaikytam) asmeniui buvo pranešta apie jo laisvės atėmimo priežastis per kelias valandas [18], o tokio reikalavimo pažeidimas iki šiol buvo nuolat konstatuojamas, kai šis asmuo tokią informaciją gaudavo per ilgesnį nei maždaug vienos paros laikotarpį [19].

49. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti, kad Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 1 dalį, siejamą su šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalimi, reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, taikomos remiantis atitinkamoje valstybėje narėje suformuota jurisprudencija, pagal kurias įtariamojo ar kaltinamojo sulaikymo priežastys nebūtinai turi būti nurodytos rašytiniame akte dėl sulaikymo, bet gali būti pateiktos ir kituose dokumentuose, su kuriais atitinkamas asmuo galės susipažinti tik tuo atveju, jei pareikš ieškinį teisme, ginčydamas šio akto teisėtumą. Iš tiesų apie šias priežastis jam turi būti pranešta taip greitai, kiek tai būtina, siekiant leisti šiam asmeniui, jeigu jis mano esant reikalinga, pareikšti tokį ieškinį, ir bet kuriuo atveju iki pirmosios oficialios apklausos policijoje.

[14] Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad, Bulgarijos teisėje nesant „įtariamojo“ sąvokos, suimti ar sulaikyti asmenys neturi galimybės susipažinti su bylos dokumentais, kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2012/13 7 straipsnio 1 dalį.

[15] 1990 m. vasario 21 d. EŽTT sprendimas (CE:ECHR:1990:0221JUD001150985).

[16] 2005 m. balandžio 12 d. EŽTT sprendimas *Chamaïev ir kt. prieš Gruziją ir Rusiją* (CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, 413 punktas) ir 2020 m. rugsėjo 17 d. EŽTT sprendimas *Grubnyk prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2020:0917JUD005844415, 97 ir 99 punktai).

[17] 1990 m. rugpjūčio 30 d. EŽTT sprendimas *Fox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 40 punktas), 1994 m. spalio 28 d. EŽTT sprendimas *Murray prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 72 punktas) ir 2016 m. gruodžio 15 d. EŽTT sprendimas *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* (CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, 115 punktas).

[18] 1990 m. rugpjūčio 30 d. EŽTT sprendimas *Fox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 42 punktas) (7 valandų terminas) ir 1994 m. spalio 28 d. EŽTT sprendimas *Murray prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 78 punktas) (1 valandos ir 20 minučių terminas).

[19] Be kita ko, žr. 2005 m. balandžio 12 d. EŽTT sprendimą *Chamaïev ir kiti prieš Gruziją ir Rusiją* (CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, 416 punktas) (4 dienų terminas), 2008 m. sausio 29 d. EŽTT sprendimą *Saadi prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2008:0129JUD001322903, 84 punktas) (76 valandų terminas), 2008 m. spalio 2 d. EŽTT sprendimą *Rusu prieš Austriją* (CE:ECHR:2008:1002JUD003408202, 43 punktas) (10 dienų terminas), 2009 m. gruodžio 15 d. EŽTT sprendimą *Leva prieš Moldovą* (CE:ECHR:2009:1215JUD001244405, 62 punktas) (ilgesnis nei 3 dienų terminas) ir 2012 m. birželio 12 d. EŽTT sprendimą *Kortesis prieš Graikiją* (CE:ECHR:2012:0612JUD006059310, 62 punktas) (29 valandų terminas).

Dėl antrojo prejudicinio klausimo

50. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad informacija, kuri turi būti pateikta suimtam ar sulaikytam asmeniui, turi apimti informaciją apie nusikalstamos veikos padarymo laiką, vietą ir būdą, konkretų šio asmens dalyvavimą darant šią veiką ir iš to išplaukiantį jos baudžiamąjį kvalifikavimą, kad minėtam asmeniui būtų užtikrinta galimybė veiksmingai ginčyti jo laisvės atėmimą ir atitinkamai veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą.

51. Kitaip tariant, Teisingumo Teismo klausiama dėl sprendimo pagrindų, apie kuriuos turi būti pranešta suimtam ar sulaikytam asmeniui pagal Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalį, turinio ir išsamumo.

52. Kaip paaiškinau pirma, šioje nuostatoje įtvirtinta informavimo pareiga yra papildoma, palyginti su Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendra pareiga, todėl ji turi būti aiškinama kartu su pastarąja. Tačiau šių nuostatų formuluotės neleidžia atsakyti į šį klausimą. Iš tiesų iš jų teksto galima tik daryti išvadą, kad, pirma, minėti pagrindai turi būti nurodyti pakankamai išsamiai ir, antra, jie turi apimti bent jau nusikalstamą veiką, kurios padarymu įtariamas atitinkamas asmuo.

53. Taigi būtina atsižvelgti į Direktyvos 2012/13 28 konstatuojamąją dalį, kuri, man atrodo, ypač padeda suprasti, kokia yra šios direktyvos 6 straipsnio pirmosiose trijose dalyse numatytos pareigos informuoti įtariamuosius ir kaltinamuosius apie jiems pareikštus kaltinimus apimtis.

54. Kadangi paskesniuose punktuose daugiausia remsiuosi šia konstatuojamąja dalimi, pirmiausia reikia priminti, kad, nors konstatuojamosios dalys paprastai neturi privalomosios teisinės galios [20], Teisingumo Teismas dažnai jomis vadovaujasi, aiškindamas Sąjungos teisės akto nuostatas.

55. Minėtoje konstatuojamojoje dalyje, be kita ko, nurodyta būtinybė, kad su nusikalstama veika, kurios padarymu įtariamas įtariamasis arba kaltinamasis, susijusių faktinių aplinkybių aprašymas, įskaitant, kai tai yra žinoma, nusikalstamos veikos įvykdymo laiką ir vietą, taip pat galimą inkriminuojamos nusikalstamos veikos teisinį kvalifikavimą, būtų pateiktas kuo išsamiau ir susietas su tuo baudžiamojo proceso etapu, kuriuo šis aprašymas teikiamas, kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas ir leista veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą.

56. Taigi, mano nuomone, taip nurodyti keli dalykai susiję su pareigos pateikti informaciją, nustatytos kompetentingoms institucijoms Direktyvos 2012/13 6 straipsnyje, apimtimi.

57. Pirma, pateiktina informacija apima įtariamos nusikalstamos veikos *faktinių aplinkybių aprašymą* ir *galimą* tokios veikos *teisinį kvalifikavimą*, neatsižvelgiant į proceso etapą, kuriame toks pranešimas pateikiamas.

58. Kalbant apie suėmimo ar sulaikymo atvejus, reikia konstatuoti, kad dėl daugybės situacijų, galinčių pateisinti tokias laisvės atėmimo priemones, bet kokios pastangos išsamiai išvardyti elementus, susijusius su „faktinių aplinkybių aprašymu“, akivaizdžiai būtų nesėkmingos. Tačiau man atrodo pagrįsta manyti, kad toks aprašymas, be žinomų faktinių aplinkybių laiko ir vietos,

[20] Žr. 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimą *Istituto nazionale della previdenza sociale (Šeimos išmokos ilgalaikiams gyventojams)* (C-303/19, EU:C:2020:958, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

negali neapimti atitinkamo asmens dalyvavimo darant minėtą nusikalstamą veiką pobūdžio [21]. Be to, nagrinėjamoje konstatuojamojoje dalyje pateikta nuoroda į galimą [22] teisinį kvalifikavimą turi būti aiškinama taip, kad suimtą ar sulaikytą asmenį taip pat būtina informuoti apie *preliminarų* nusikalstamos veikos, kurios padarymu jis įtariamas, teisinį kvalifikavimą.

59. Jeigu tokia informacija nepateikiama, galiausiai negalima užtikrinti Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalies, siejamos su šio straipsnio 1 dalimi, veiksmingumo. Iš tiesų tik taip apibūdintų suėmimo ar sulaikymo faktinių ir teisinių pagrindų atskleidimas, man atrodo, gali leisti atitinkamam asmeniui ir (arba) jo advokatui suprasti, kodėl iš šio asmens atimta laisvė, ir prireikus veiksmingai pasinaudoti teise ginčyti suėmimo ar sulaikymo teisėtumą bei atitinkamai pasinaudoti teise į gynybą.

60. Antra, aptariamos informacijos išsamumo lygis skiriasi atsižvelgiant į proceso etapą. Šiuo klausimu Direktyvos 2012/13 28 konstatuojamojoje dalyje iš esmės išreikštas įpareigojimas suderinti privalomus reikalavimus, t. y. pirma, teisingą bylos nagrinėjimą ir teisės į gynybą paisymą ir, antra, proceso poreikius. Taigi Direktyvos 2012/13 6 straipsnis turėtų būti suprantamas kaip nustatantis *laipsniškus* reikalavimus pareigai pateikti informaciją, kai artėjant bylos nagrinėjimo iš esmės etapui didėja informacijos, kurią kompetentinga institucija privalo pateikti, išsamumas. Šio straipsnio 1 dalyje reikalaujama pateikti informaciją, susijusią su nusikalstama veika, ir ši informacija suėmimo ar sulaikymo atveju apima visas tokio suėmimo ar sulaikymo priežastis, kaip apibrėžta minėto straipsnio 2 dalyje, o minėto straipsnio 3 dalyje reikalaujama pateikti išsamią informaciją sprendimo dėl bylos esmės priėmimo etape.

61. Taip pat iš šios 28 konstatuojamosios dalies matyti, kad pirma minėtos informacijos pateikimas neturi trukdyti tinkamai atlikti vykdomus tyrimus, o tai reiškia, jog reikia iš anksto įvertinti, ar tos informacijos išsamumo lygis yra tinkamas. Iš tiesų neatmestina galimybė, kad kompetentinga institucija turi informacijos, kuri negali būti atskleista suimtam ar sulaikytam asmeniui nepakenkiant tokio tyrimo eigai. Taigi ši institucija turi rasti teisingą pusiausvyrą, siekdama išvengti tokios žalos atsiradimo ir kartu užtikrinti pakankamos informacijos pateikimą atitinkamam asmeniui, kad jis galėtų suprasti laisvės atėmimo priežastis ir veiksmingai ginčyti šios priemonės teisėtumą [23].

62. Darytina išvada, kad, viena vertus, Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su šio straipsnio 1 dalimi, nurodyta informacija nėra tokio tikslaus ir išsamaus pobūdžio, kokio reikalaujama pagal minėto straipsnio 3 dalį, ir, kita vertus, ji susijusi su tais pačiais dalykais, kurie išvardyti pastarojoje dalyje.

63. Manau, kad mano pasiūlytą aiškinimą visiškai patvirtina jurisprudencija, susijusi su EŽTK 5 straipsnio 2 dalimi.

[21] Išskyrus atvejus, kai tokia informacija negali būti nustatyta remiantis faktinėmis aplinkybėmis. Šiuo klausimu žr. 2020 m. rugsėjo 17 d. EŽTT sprendimą *Grubnyk prieš Ukrainą* (CE:ECHR:2020:0917JUD005844415, 98 punktas).

[22] Šiuo klausimu žr. versijas ispanų („posible“), anglų („possible“) ir italų („possibile“) kalbomis, taip pat estų kalba („võimalik“, kuris atitinka prancūzų k. „éventuelle“).

[23] Norėčiau priminti, kad, kiek man žinoma, EŽTT iki šiol yra priėmęs sprendimus tik dėl pusiausvyros tarp *sulaikyto asmens teisės susipažinti su savo tyrimo byla* ir svarbaus viešosios tvarkos tikslo, kaip antai nacionalinio saugumo, būtinybės išlaikyti tam tikrus policijos metodus paslaptyje arba trečiųjų asmenų pagrindinių teisių apsaugos. Be kita ko, žr. 2009 m. vasario 19 d. EŽTT sprendimą *A. ir kt. prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2009:0219JUD000345505).

64. Nors iš šios jurisprudencijos matyti, jog klausimas, ar suimtas arba sulaikytas asmuo gavo pakankamai informacijos, kad galėtų pasinaudoti teise ginčyti laisvės atėmimo teisėtumą, turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, vis dėlto Teisingumo Teismas nustatė tam tikrus principus, kuriais reikia vadovautis atliekant tokį vertinimą [24].

65. Pirma, vien laisvės atėmimo teisinio pagrindo nurodymas nėra pakankama informacija, kad būtų įgyvendinta teisė būti informuotam apie suėmimo ar sulaikymo priežastis. Pavyzdžiui, Sprendime *Murray prieš Jungtinę Karalystę* EŽTT nustatė EŽTK 5 straipsnio 2 dalies pažeidimą, nes J. Murray suėmęs policijos pareigūnas informavo ją tik apie baudžiamojo įstatymo nuostatą, pagal kurią ji buvo suimta [25]. Taip pat Sprendime *Fox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę* EŽTT konstatavo, kad policijos iš pradžių šiems pareiškėjams pateikta informacija, pagal kurią jie buvo suimti pagal konkrečią Baudžiamojo kodekso nuostatą įtariant terorizmu [26], neatitiko minėto EŽTK straipsnio.

66. Antra, suimtą ar sulaikytą asmenį būtina paprasta ir jam suprantama kalba informuoti apie teisines ir faktines laisvės atėmimo priežastis, kad jis galėtų ginčyti šios priemonės teisėtumą teisme [27]. Šios priežastys turėtų apimti, be preliminaraus įtariamos nusikalstamos veikos teisinio kvalifikavimo, suimto ar sulaikyto asmens dalyvavimo darant šią veiką pobūdį. Dėl Sprendimo *Fox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę* dar reikia priminti, kad šie pareiškėjai vėliau buvo informuoti apie tariamą jų vaidmenį konkrečiose nusikalstamose veikose ir tariamą narystę draudžiamose organizacijose, o tai kartu su anksčiau pateikta informacija, EŽTT nuomone, atitiko EŽTK 5 straipsnio 2 dalies reikalavimus [28]. Šis teismas taip pat nenustatė šios nuostatos pažeidimo byloje *Gasiņš prieš Latviją*, nes policija paaiškino pareiškėjui, kad jis buvo įtariamas J. O. nužudymu, kad nužudymas buvo įvykdytas 2000 m. gegužės 20 d. ir kad už šį nusikaltimą baudžiama pagal Latvijos baudžiamojo kodekso 116 straipsnį [29].

67. Trečia, kompetentingos institucijos neprivalo atitinkamam asmeniui jo suėmimo (arba sulaikymo) momentu pateikti išsamaus visų jam keliamų kaltinimų sąrašo [30], nes tokio informacijos išsamumo lygio reikalaujama tik tada, kai kaltinamajam pranešama apie jam pareikštus kaltinimus [31].

[24] Pažymėtina, kad su EŽTK 5 straipsnio 1 dalies c punktu susijusi jurisprudencija, kuria remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Komisija, yra bent jau ribotai svarbi nustatant, kokia informacija turėtų būti pateikta suimtam ar sulaikytam asmeniui. 2014 m. birželio 24 d. Sprendime *Petkov ir Profirov prieš Bulgariją* (CE:ECHR:2014:0624JUD005002708, 46 ir 47 punktai) EŽTT nurodė, jog šiame straipsnyje „reikalaujama, kad asmens sulaikymas būtų grindžiamas „įtikinamomis priežastimis“, leidžiančiomis įtarti, kad asmuo padarė nusikalstamą veiką. Tokie įtarimai negali būti bendri ir abstraktūs <...>, o tai reiškia, kad turi būti tokių faktų ar informacijos, kurie galėtų įtikinti objektyvų stebėtoją, jog atitinkamas asmuo galėjo padaryti konkrečią nusikalstamą veiką (neoficialus vertimas)“. Atrodo akivaizdu, jog tame sprendime EŽTT išsakė poziciją tik dėl informacijos, kurią kompetentinga institucija turi turėti, kad galėtų teisėtai sulaikyti asmenį. Nors iš to būtų galima daryti išvadą, jog būtina, kad suimtam ar sulaikytam asmeniui pateikta informacija būtų konkreti, o ne bendra ar abstrakti, manau, kad šis konstatavimas niekaip nepapildo paskesniuose šios išvados punktuose pateiktų argumentų.

[25] 1994 m. spalio 28 d. EŽTT sprendimas (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 76 punktas).

[26] 1990 m. rugpjūčio 30 d. EŽTT sprendimas (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 41 punktas). Taip pat žr. 2012 m. birželio 12 d. EŽTT sprendimą *Kortesis prieš Graikiją* (CE:ECHR:2012:0612JUD006059310, 61 ir 62 punktai).

[27] 1990 m. rugpjūčio 30 d. EŽTT sprendimas *Fox, Campbell ir Hartley prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 40 punktas), 1994 m. spalio 28 d. EŽTT sprendimas *Murray prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 72 punktas), 2016 m. gruodžio 15 d. EŽTT sprendimas *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* (CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, 115 punktas) ir 2018 m. sausio 25 d. EŽTT sprendimas *J. R. ir kiti prieš Graikiją* (CE:ECHR:2018:0125JUD002269616, 123 ir 124 punktai).

[28] 1990 m. rugpjūčio 30 d. EŽTT sprendimas (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 41 punktas).

[29] 2011 m. balandžio 19 d. EŽTT sprendimas (CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, 54 punktas).

[30] 2011 m. balandžio 19 d. EŽTT sprendimas *Gasiņš prieš Latviją* (CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, 53 punktas).

[31] Tai išplaukia iš EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punkto, kaip jį aiškina EŽTT. Be kita ko, žr. 1989 m. gruodžio 19 d. EŽTT sprendimą *Brozicek prieš Italiją* (CE:ECHR:1989:1219JUD001096484, 42 punktas).

68. Atsižvelgdamas būtent į šiuos išdėstytus argumentus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų aiškinti Vidaus reikalų ministerijos įstatymo 74 straipsnio 2 dalį, pagal kurią šio įstatymo 72 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu priimtame nutarime dėl sulaikymo turi būti nurodyta visa eilė duomenų, įskaitant „faktinius ir teisinius sulaikymo pagrindus“.

69. Taigi siūlau Teisingumo Teismui į antrąjį prejudicinį klausimą atsakyti, kad Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalis, siejama su šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinama taip, kad suimtas ar sulaikytas asmuo turi gauti visą būtiną informaciją, kuri nekenkia vykdomo tyrimo eigai, siekiant suteikti šiam asmeniui galimybę veiksmingai ginčyti jo laisvės atėmimą ir atitinkamai veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą. Ši informacija, nurodant suėmimo ar sulaikymo priežastis, turi apimti faktinių aplinkybių aprašymą, įskaitant faktinių aplinkybių laiką ir vietą, jeigu jie žinomi, taip pat to asmens dalyvavimo darant nusikalstamą veiką, kurios padarymu jis įtariamas, pobūdį ir kompetentingos institucijos preliminariai nustatytą teisinį kvalifikavimą.

Išvada

70. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese 6 straipsnio 2 dalis, siejama su šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi,

   turi būti aiškinama taip, kad:

   pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, taikomos remiantis atitinkamoje valstybėje narėje suformuota jurisprudencija, pagal kurias įtariamojo ar kaltinamojo sulaikymo priežastys nebūtinai turi būti nurodytos rašytiniame akte dėl sulaikymo, bet gali būti pateiktos ir kituose dokumentuose, su kuriais atitinkamas asmuo galės susipažinti tik tuo atveju, jei pareikš ieškinį teisme, ginčydamas šio akto teisėtumą. Iš tiesų apie šias priežastis jam turi būti pranešta taip greitai, kiek tai būtina, siekiant leisti šiam asmeniui, jeigu jis mano esant reikalinga, pareikšti tokį ieškinį, ir bet kuriuo atveju iki pirmosios oficialios apklausos policijoje.

2. Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalis, siejama su šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi,

   turi būti aiškinama taip,

   kad suimtas ar sulaikytas asmuo turi gauti visą būtiną informaciją, kuri nekenkia vykdomo tyrimo eigai, siekiant suteikti šiam asmeniui galimybę veiksmingai ginčyti jo laisvės atėmimą ir atitinkamai veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą. Ši informacija, nurodant suėmimo ar sulaikymo priežastis, turi apimti faktinių aplinkybių aprašymą, įskaitant faktinių aplinkybių laiką ir vietą, jeigu jie žinomi, taip pat to asmens dalyvavimo darant nusikalstamą veiką, kurios padarymu jis įtariamas, pobūdį ir kompetentingos institucijos preliminariai nustatytą teisinį kvalifikavimą.